

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

Egész évre 4 frt.
Félévre 2 „
Negyedévre 1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjajukért kapják.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkek,
mint az előfizetési pénzek a „Közművelő-
dés“ szerkesztőségének Gyulafehérvárra a
várhoz küldendők.

Középiskoláink ügye.

II.

Multkori cikkemben megígértem, hogy most megkezdem azon kérdések kitűzését, melyek közös megvitatása szükséges volna. E kitűzendő kérdések egyuttal bizonyítékul fognak szolgálni arra nézve, hogy az I. cikkben hangoztatott egyesülés valódi szükség úgy gymnasiumaink tanügyére, mint a gymn. tanárok érdekeire nézve.

Az erdélyi kath. gymnasiumokat közösen érdeklő kérdések kétféle természetűek; ezek egyrésze, mint tanügyünk fejlődését extensiv fejlesztő és mert pénzkérdésen alapszik, inkább a főtanhatóság feladata körébe vág; másik részének megoldása pedig, mert gymnasiumaink intensiv fejlődését célozza, inkább a tanárok kötelessége. Ámde, bár ezek a tanítás praxissával, methodikájával és tanításunk sikeresebbé tételével függnek össze; amazok pedig a berendezés, felszerelés és administratio ügyét illetik: mégis mindezek sikeres megoldása csak a főtanhatóság és a tanárok együttes munkásságának lehet eredménye; nekünk tanároknak kötelességünk úgy ezekkel, mint amazokkal foglalkoznunk.

Lássuk először azokat a kérdéseket, melyek gymnasiumaink intensiv fejlesztésére vonatkoznak és a melyek megoldása általánosságban tőlünk függ. —

Az erd. kath. Status a kath. és nemzeti kultúrát öt (5) fő-, egy (1) nagy- és egy (1) algymnasiummal szollgája; ezekhez számíthatunk még két algymnasiumot, az erzsébetvárosi és szamos-ujvárit, noha e két utolsó nem áll a Status feltétlen rendelkezése alatt, de egy ügyet szollgál és többé-kevésbé össze van kötve a Status gymnasiumaival. Tehát az erdélyi magyar intelligenciának kath. és nemzeti nevelése és tanítása a Status kezébe van letéve. Ennek

természetes következménye, hogy gymnasiumaink tanításának és nevelésének nemesak egy czél megvalósítására kell törekednie, hanem egyöntetűen, egyforma szellemben és uton kell történnie. Ha pedig figyelembe vesszük, hogy gymnasiumaink tanulói között, különösen a helyhez kötött alapítványok és a esonkaintézetek miatt, milyen nagy a kölesönes kicsekélődés; akkor az egységes czél mellett a tanítás és nevelés egyformaságának (természetesen a helyi körülményekre val kellő tekintettel) szüksége még kézzel foghatóbb lesz.

Ámde a czél egységét és annak egységes szellemben való megvalósítását még nem adhatja meg a közös főhatóság, annak egyforma rendelkezése, sem a tanításunk alapjául szollgáló „Ministeri Utasítások.“ Ezeket csak a tanári testületek egymáshoz közeledése, együttes eszme kicserélése, a valamennyi iskolákat egyaránt érdeklő ügyek megbeszélése, megvitatása adhatja meg. Ez iskoláink régi szüksége; ez hiányzott a multban és elmaradtunk; ez bűnitja meg a jelenben munkánkat. Tanári testületeinknek egymástól való rideg elzárkozottsága volt a szikla, melyen amnyi életrevaló eszme szenvedett hajótörést a közönyösség, a collegialis érzet hiánya voltak a mi mythosi, symplegadi összecsapódó szürteink, melyek eddig, ha megis kísértettük az egymáshoz közeledést, elzárták a mi „arany gyapjunkhoz,“ gymnasiumaink ügyének felvirágzásához vezető utunkat. —

Ámde most sem állunk sokkal jobban, még mindig félünk közönyösségünk és eddigi elszigeteltségünk alkotta rémeinktől, az egymáshoz vezető utat elálló összecsapó sziklahegyektől. Hogy ez így van bizonyítják mult évi „Ertesítő“-ink is. A ki figyelmesen végig olvasta „Ertesítőinket“ és azokat összehasonlította; a ki észrevette, hogy minő különbséget tüntetnek fel intézeteink úgy az elvégzett tananyagot, mint

a methodust és tankönyveket illetőleg; az nem állíthatja, hogy egy ezélt szolgálának és még kevésbé, hogy azt egyöntetűen szolgálják középiskoláink.

A hány iskola annyi methodus, a hány gymnasium annyi tankönyv! Sőt néha egy ugyanazon iskolában is nemesak a rokon tantárgyak, de egy ugyanazon tantárgy tanításában is (ha t. i. több tanár tanít egy tantárgyat) különböző a módszer. Mit szóljak a tankönyvek sokféleségéről, az iskolán műnyelv tarka-barkaságáról, valóságos chaosáról?! E kérdéseket a főhatóság, rendeleti uton, nem intézheti el; ezeket nekünk együttesen kell megoldanunk, ezekben mi kell hogy követendő megállapodásra jussunk.

És meg kell mielőbb tennünk, hogy a tanári kötelesség teljesítése, különösen a nyelvtanítás megszűnjék sisíphiusi munka lenni; meg kell tennünk tanítványaink érdekében.

Hogy a módszer különbsége, a tankönyvek sokfélesége, a műnyelv ingadozása, az előbbi osztályokban elvégzett tananyag különböző mennyisége miatt — egy különböző helyekről összeverődött osztályban mennyi hiába való vesződése, munkája van egy tanárnak, és minden fáradozása mellett milyen kétes eredményt érhet el, azt tapasztalatból mindnyájan ismerjük.

Az állami gymnasiumok tanárai is kezdik hangoztatni, hogy az annyit vitatott megterhelést, vagy a mint mondani szokták tulterhelést, a gymn. tanításnak annyiszor elpanaszolt eredménytelenségét itt, ebben kell keresni. Pedig sehol az országban, semmiféle középiskolákban nincs akkora kölesönös váltokozás, kieserélődés a tanulók között, mint épen a mi gymnasiumainkban. Illusztrálásul legyen szabad felhoznom a marosvásárhelyi nagy gymnasium VI. osztályát, melyben 11 tanuló van; ezek közül, tudomásom szerint valószínűleg nálunk kezdte, legalább a második gymn. osztályon, a középiskolai tanulást öt (5); a többi hat (6), tehát felénél több, úgy jött lassanként négy (4), különböző intézetből. Ezek mindenike más és más műnyelvet hozott magával, a melyről leszoktatni lehetetlen, különösen azért mert a négy nyelv nyelvtanában, egy ugyanazon dolgot mindenikben másként talál megnevezve, sőt egy ugyanazon nyelvtanban sines mindig meg az egyöntetűség a terminus technikusokban.

A hány tanuló, tankönyv és tanár, annyiféle neve levén egy fogalomnak és mert mindenik név a fogalomnak más és más árnyalatát fejezi legalább is ki: kész a bábeli nyelv és fogalom zavar, mely végre a legtehetségesebb, legszorgalmasabb tanulók előrehaladását is megakasztja, meglassítja.

Mi tanárok pedig folyton hallgatjuk és magunk is hangoztatjuk a panaszt, hogy a fiatalság egyre éretlenebb, tudása felületesebb; lelke az igazság és eszmék iránt közönyösebbé lesz. Csodálkozunk azon, hogy inductionunk és deductionunk, analysisünk és synthesisünk daczára tanítványaink gondolkozás módja, ítélőtehetsége, productiv phantasiája, sőt emlékező tehetsége is a fejlettség oly alacsony fokán áll, hogy a tanár maga is el kell hogy vesztse önmagához, tehetségéhez és módszeréhez való bizalmát.

Ime hová vezet a sokféle módszer, tankönyv és műnyelv. — Megöli a tanuló szellemi fejlődését, megbénítja a tanár működését és elveszi munkakedvét.

És ez természetes, mert a tanár és tanítvány között természetes kölesönhatás van. A tanár is együtt stagnál vagy hanyatlik tanítványaival. Tanítványaink szellemi fejlődését pedig addig nem biztosíthatjuk, míg e szellemi tehetségeiket legnyügöző fogalmi-chaosból a tiszta fogalmak napfényére, világosságára ki nem ragadjuk; nem szokathatjuk önálló és logikai gondolkozáshoz sem tanítványainkat, míg annyiféle módszereink labyrinthusából egyenes utra nem vezetjük ki; egyéniségük nem fog kifejlődhetni, míg a tanulók a legkülönbözőbb methodusok experimentalásainak mediumai lesznek.

E czikk körén kívül esik valamennyi tanügyi kérdést felvetni, melyek tanügyünket intensive fejlesztetik, mert nem tartozik feladatombhoz részleges programot nyújtani: én czélatomat elértem, ha rámutattam néhány olyan kérdésre, melyek közös megbeszélése gymnasiumaink tanításiügyének fejlesztésére szükséges; ha gyenge szavam t. Collegáim keblében visszhangra talált.

Tudom, hogy a felhozott közös ügyeimken kívül még sok más szintén nagyon fontos kérdés lesz még megbeszélendő: de ezeket majd felveti az idő és alkalom, ha mi magunk megvitatásuk elől nem zárkózunk el.

Dömötör János.

A szesz-italokról.

A pálinka.

A pálinka fogalmának meghatározását élénk megvilágításban állítják előnkbe az alábbiak.

Ma pálinka alatt a felhígított és vízzel elegyített, magasabb fokú szesznek alacsonyabb fokát és hígított mennyiségét is értjük. — Megszeszcsített víz, a pálinka.

Wekerle szerint egy liter alkoholból öt liter pálinka is lesz. —

Négy liter víz közé töltenek egy liter alkóholt. Ez a mai pálinka.

Hajdan a pálinka elnevezés alatt a mai szesztől eltérőleg mást értettek.

Különbön a mai finomított és magasabb fokú szesz a hajdani kezdetleges és alacsonyabb fokú pálinka szesznek tökélyesbitett és műiparilag fejlesztett neme. — Megmérgezett víz. —

A pálinka eredetét a 10—11-ik századig vissza lehet vinni. —

Ez előtt mintegy 8—9 századdal Árábiából került ki. „Kezdetben nem itta senki, csak a kutyaakat ölték vele.“

Az arabok miután azt tapasztalták, hogy ez a mérges víz az ember bőrét megégeti és megpirosítja, elnevezték „pirosítónak.“ —

„Az asszonynépség pedig már akkor is olyan volt, mint minő most; fülhöz-fához kapkodott csakhogy szép legyen; próbát tettek tehát vele; akik piros arcnak akartak lenni, ezzel bekengették magukat. De csakhamar leesett az álluk, látván, hogy a pálinkától nem szebb, hanem rutabb, foltos, ránczos képük lett, mert bőrtüket a pálinka fölégette. Így adták meg legelőször is az asszonyok a pálinka árát.“ —

A pálinkát forgalomba jövele után, mintegy 200 évvel vagyis ezelőtt 6—7 századig hozták át Árábiából Európába. —

De itt a pálinkát, már nem kutyaölő szernak, nem pirosítónak, hanem, mint élet vizet a patikákban árulva gyógyszernek használták. —

Ezen orvosság megtetszett az embereknek. Később az egészségesek is ellátogattak érte a patikába, s gyomor erősitőül egy-egy kortyot recept nélkül is bevettek belőle. —

Körülbelül 150 éve, hogy koresmákban mérik. Mintegy 100 éve, hogy az angol, francia és német katonák rendszeren italként kezdték kapni, hogy vitézebbül harezoljanak. De mindezek csak kis mértékben használták.

És ma? Ma népünk oly rendetlenül és mértékletlenül használja, hogy az rá nézve leírhatlan lelki és testi veszedelem, valóságos emberölő mérég lett. —

Ma valóságos és otthonossá vált esapás a népen.

Ugy van. A pálinka a legtöbb és legbírvevesőbb orvosok bizonyítása szerint még kis mértékben is lassan, de biztosan öllő mérég. Nagymértékben használva: nemzeti élet pusztító fekélye, a társadalom valóságos dögvésze. —

Hegedüs Sándor szerint az alkohol annál rosszabb és veszedelmesebb, minél egészségtelebb terményekből pl. rothadt burgonyából állítatik elő. A rafinált szesz behozatalát gyakorlati, de főleg egészségügyi szempontból nem ajánlja, mert egy francia jeles vegyész szerint a rafinált szeszből 63 százalék mérges rész, vagyis az egészségre halált hozó veszedelem. —

S mégis e test és lélek öllő mérég ital pusztít és szedi rettentő áldozatait idő-, rang-, kor-, faj-, nem-, méltóság- és nemzetiség különbség nélkül, népünk minden osztályában, társadalmunk minden rétegeiben. —

Igen, népünk oly állati szenvedélyvel, oly kapzsi mohósággal élhal a pálinkáért, mintha minden baját, baját, kevérs örömet és vigaságát, életét és vagyonát a szesz öllő mérgeben sietne elfojtani, vagy abba kellene eltemetnie. —

Ugy van. Már közmondássá kezd lenni, hogy: „dühödik, dühödik a pálinkáért.“ —

Hogy is ne. Hisz „a pálinka — mondja a nép: — nyárbán a forró napokban hűsit, télen a hidegben melegít.“ — No és igaz ez? Nem. Nem. Ez kimondhatatlan ferde és téves felfogás. Nyomorú elfogultság és szánandó gondolkodási mód. —

Az angol orvosok szerint a pálinkaivó nehéz munkások nagy hidegben könnyen skorbutot kapnak. De a theaivástól soha. Ugy van.

A pálinka nyáron is, télen is: „butit.“ —

A minden napi élet-tapasztalat pedig már millió meg millió megezáfolthatlan szomorú példával igazolta be, hogy a mértékletlen pálinka ital mindenkor „anyagi is erkölcsi bukásra vezet.“

S mégis ma munkás néposztályt „italos“, főleg pálinka nélkül képzelné sem lehet.

Napszamos osztály és pálinka elválaszthatlan fogalom-má lettek.

Maga e szerencsétlen népség is tökéletesen hiszi, hogy pálinka nélkül sem nem élhetne, sem nem győzne dolgozni. —

Itt a rossz szokás és nemtelen önzés természetesen makacs és szívtelen követeléssel lép a munkaadó elé. Ez pedig kényszerítve van a mérég drágán mért mérégitalt kiadni, ha munkájával ott nem akar maradni. —

Pedig, hogy pálinka és szeszitalok nélkül el lehet lenni: számtalan eset, példa, sőt emberiség élete és multja bizonyítja.

Dicső honalapító ősaink például, — nem ismerték a pálinkát s mégis már nevök hallatára meghódolt előttük félvilág. —

És mi? Mi elkoresult, pálinkás törpe unokák még árnyékaik se lehetünk. — Ők vérök árán, pálinka nélkül szerették meg e drága hont. Pálinka nélkül véres verejtékek árán szegték föl e hon földjét. Pálinka nélkül termékenyítették meg e hon sziklás, bércezes, hegyes, völgyes tájait és kopár vidékeit.

És mi? Mi pálinkás unokák a feltört talaju és termékenynyé tett földet sem tudjuk becsületesen kezelni, hasznosítani. Mi a pálinka nélkül nem élhetünk: pálinkával ezer inség, nyomor és nélkülözés között tengetjük szánandó kínos életünket.

Hon fenntartó derék és izmos apáink a pálinkát nem ismerték s mégis a török, tatár s más elleneinkkel szemben viselt hadaikban olyan fegyver nemeket használtak, melyeket mi pálinkás unokák ma hátunkon se bírnánk elhordani.

Tehát a pálinka nem adott erőt és izmosságot az unokáknak, hanem erőtlenné, koresesá tette őket.

Mohácsnál hazánk dísze, virága, a derék magyar ifjuság elvezett anélkül, hogy a pálinkát ismerte volna. És a mi gyöngy ifjuságunk? A koresmákon kívül, — hol a hősködésben ki által sem hagyja magát felül mulatni — alig tud lelkesülni.

Király választásra, országos törvények hozatalára összegyűlt ősaink a pálinkát, — mint italost, — nem ismerték. De, midőn a haza szent ügye, a nemzet üdve, jólléte, a közérdek kívánta ezenként gyűltek össze.

És mi a nagy ősök felvilágosult s majd ezer éves unokái? „Oh! mi ma pálinka nélkül a haza, a nemzet, a társadalom

legszentebb érdekében sem teszünk egy lépést. Mi ma egy falus birót, egy polgárt, egy küldönczöt se tudunk pálinka nélkül választani, felfogadni stb.

Mi ma legszentebb alkotmányos jogainkat sem tudjuk pálinka nélkül gyakorolni. Ujabb időben valóban az emberelő pálinka rettentő átokként nehezedik ránk és nemzeti éle tünkre. —

Régentén a magyar ember szégyelte volna meginni a mai bűdös pálinkát, mérges vizet. Még abban az időben is, midőn még nem szerepelt az ugynevezett „masina pálinka,“ büszkén dobta el magától az üveget e szavakkal: „nem kell a magyar embernek, igya meg a tót, vagy oláh.“ —

És ma? Ma általában a magyar ember tultesz a pálinkaivásban még a muszkán is. —

Mig a székely ember kis üstben főzhette a pálinkát, mind maga mind cselédje megtérült otthon. Koresmán nem lehetett látni. Százszorta kevesebb pálinkát fogyasztott. Ez általa gyártott kis üstös pálinka nem is volt oly ártalmas az egészségre és életre nézve, mint a mai alkohol mérge. A székely ember akkor vidám, ép, erőteljes, piros pozsgás, csupa élet volt.

De nem úgy van ma. Nem, mert ma tökéletesen megvan mérgezve testileg és lelkileg. Mióta a magyar ember a pálinkát oly nagy mértékben iszja; azóta esze tompult léhaság, lomhaság, légymélegség és lanyhaság, majd rideg sívárság, kopár kiaszottság ömlik el egész lényén.

Azóta a részegséggel járó rut és ocsmány vétkek — az álmodás, lustaság, közönyösség, szélhámosság, ledérség, istenkáromlás, szitkozódás, átkozódás, stb. — rettentő fertőjében hanyódik.

Testileg nyomorékká, hülyévé, bénává, élőhalottá kezd lenni. Lelkileg: szánandó szörnyeteggé, a pokol zsoldosává a laicsenyul alá.

Ki nem látta már az ember ölé pálinka szerenesétlen áldozatait rongy foszlányokban, vagy meztelenül, éhség és nyomortól gyötört emésztő elhagyatottságban? Ki nem látott már ilyeneket vándor bittal kezükben, rongy tarisnyával nyafkukon, a szánalom és kétségbeesés képével arcukon? Ki nem látta már miként vándorolnak jobb hazába az ilyenek?

Ki nem tudja hányan találnak az ilyenek a holtak mezején, a halottak boldog országában naponként enyhes, vigasztalást vég insigökben?

De ki nem látja naponként azon szomorú képeket, azon eszeveszett felfordultságot, melyeket a pálinka a társadalomban, a közéletben, a családban minden lépten nyomon teremt?

Csak egyet említsünk fel például. S ez úgy van. Ma „a jó cselédnek még a hire is elveszett“ — mondogatják a gazdák. — Igaz. A cseléd ma mérge drága és rozsz. De aztán még a jó gazdák száma is fogyóban van ám.

Ma már nem is „kocsis“, nem is „béres“ az, a ki jártában, keltében, munkára jövet, menet, a koresmába be nem tekint.

Oh! hisz egy kis pihenés, — mig ez történik, még a szegény párának sem árt. Aztán hisz a gazda is nem egyszer a modern szokásban a cseléddel tart.

Liebig, a hírneves vegyész pedig a pálinkáról így nyilatkozik: „Számos vidéken a nép elszegényedésének és nyomorának okát a mindinkább elterjedt pálinkaivásban találták; ez téves felfogás. — A pálinkaivás nem az oka, hanem következménye a népek nyomorának és inségének. Csak ritka kivétel a szabály alól, hogy egy jól táplálkozó egyén pálinkaivóvá váljjék“ A legtöbb munkást a táplálék hiányból keletkező kérlelhetlen kényszerűség ragadja pálinkaivásra. A pálinka lehetővé teszi, hogy az idegekre való hatás folytán — szegény munkás felhasználhassa ma azon erő mennyiségét, mely „természetszerűleg csak a rákövetkező napon lett volna felhasználható; a pálinka tehát — mondja Liebig — az egészségre kiállított váltó, melyet mindig meg kell hosszabbítani, mivel az eszköz hiányában be nem váltható. A munkás pedig a tőkét fogyasztja el a kamatok helyett s innét testének teljes bankrottá tétele.“

Ugy van. És a közéletben és kifejezés módokban igen gyakran használjuk az okot az okozat és okozatot az ok helyett. Itt a mai társadalmi és közélet kimagasló bajait és nyomorait, valamint népünk elszegényedését akár mint okát, akár mint okozatát tekintsük a határtalanul elharapódzott pálinkaivásnak, tény az, hogy mindkettőnek a társadalom e közéletre kiható összeműködése a kétségbeesés vésszes szirtjére sodorta a nemzetek nagy részét.

Igen, tény az, hogy az egyik iszik, mert szegény; a más szegény, mert iszik. És ez így megy határtalanul. Ürügyet az ivásra, — mint alább látni fogjuk — mindenik keres és talál, quantum satis. —

Őszi dalok.

I.

Sárga levél hull a fáról,
Kergeti az őszi szél;
Rövid volt a te életed
Szegény elhervadt levél. . .

Pedig csak most nyujtál enyhet
Susogván fejem felett;
Mig jótékony, csöndes álom
Letakarta szememet.

És már vége életednek,
Elsárgulva hullsz alá;
Sorsodat a Mindenható
Bölcsesége alkotá.

De mi haszna, ha az ember
Annyi kinos évet él?
Mért nem hull le ő is őszzel,
Mint az elhervadt levél . . .

II.

Hűvös a lég, kívül-belül reszketek,
Őszi nótát dudolgatnak a szelek;
Szomoruan járok künn a fák alatt,
A fejemre hervadt lombok hullanak.

A hol nem rég kis dalosnak fészke volt,
Még az ág is szomoruan lehajolt;
Tudja Isten merre — hol van most szegény?
Holló károg a csupasz fák tetején.

Hervadás künn, de benn is a szivemben,
Lelki bánat fátyola leng felettem;
De a mig künn uj tavaszra rügy fakad:
Szivem többé soha nem hajt lombokat.

III.

Gyermekek örvendnek
Első hóhelynek;
S a szegény madárkák
Ezután éheznek.

Hó borít be mindent
Az egész határon;
Csillognak a pelyhek
Bágyadt napsugáron.

Kereken, a meddig
Szállhat a tekintet:
Vonaglásnak képe
Bántja szemeinket.

. . . És a szenvedő sziv
Nem tud tovább menni,
Azt hiszi, jó volna
Neki is pihenni. . .

IV.

Ne sirassátok a természetet,
Bár koronája, éke elveszett;
Csak álom ez, mely szét fog szállni mind,
Fa és virág életre kél megint.

Az Istenség nem ad örök halált,
Életre kél a megfagyott világ;
Az áldó napnak forró sugarán
Kihajt a fű a temető porán.

A föltámadást is hiszem nagyon
Szívünk megdobbán újra egy napon;
Mert nem lehet, hogy a ki szenvedett
Ne leljen soha könyörületet. . .

RÉVAI KÁROLY.

Kisebb közlemények.

— **Jegyzőkönyv** az erdélyi róm. kath. irodalmi társulatnak 1889 évi november hó 6-án tartott LXX. választmányi gyűléséről.

Jelen voltak: Dr. Tódor József alelnök, Dr. Cserni Béla ellenőr, Pál Antal, Pál István, Steinitzer Ede, Tamási Aron, Varga Sándor és Dr. Veress Ferencz vál. tagok, Ágotha Balázs főgymn. tanár, Benedek József székesegyh. káplán és Zlamál Ágost társul. titkár.

1. A múlt választmányi s a közgyűlés jegyzőkönyveinek szokott módon való hitelesítése tudomásul szolgál.

2. Társulatunkba rendes tagokul jelentkeztek: Harmat Lujza k. a. Tapodi Tamás házfőnök, Dömötör János, Tuczay János és Ágotha Balázs gymn. tanárok, Kacza István, Kiss János, Papp Tamás és Szántó Károly segédlelkészek és Dr. Vass Albert. Örvedetes tudomásul szolgál s a választmány Kacza J., Papp T., Szántó K. és Dr. Vass A. rendes tagokat az L. Harmat L. k. a., Tapodi T., Dömötör J., Tuczay J., Ágotha B. és Kiss J. rendes tagokat a II. szakosztályba sorozza, — nekik a rendes tagsági díszokmányt, egy példány „Alapszabályokat“ s a társulat lapját ez év január 1-től elküldetni rendeli.

3. Alelnök bemutatja a II. szakosztály f. évi november hó 3-án tartott gyűlésének jegyzőkönyvét: „Jegyzőkönyv az erdélyi róm. kath. irod. társulat II. szakosztályának 1889 évi november hó 3-án tartott gyűléséről. Jelenvoltak: Pál István sz. o. elnök, Pál Antal és Varga Sándor sz. o. tagok, Ágotha Balázs (mint vendég) és Zlamál Ágost sz. o. jegyző.

1. Pál Antal sz. o. tag bemutatja és felolvassa Dr. Fülöp Adorján sz. o. tagnak szakosztályunkhoz beküldött „A hypnotizmus mint regény tárgy“ cz. aesthetikai értekezését. Csaknem az egész értekezés egy „Unter fremden Willen“ cz. német regény beható ismertetése és méltatása. Dr. Fülöp A. azonban nem fejt meg teljesen feladatát, mennyiben a hypnotismusról — melynek pedig ismertetése kitérőt ezéja — keveset szól. Azt vártuk volna, hogy a hypnotismusról bővebben szóljon, hisz' az értekezés czíme is ezen várakozásunkat keltette fel. Mindazonáltal örömmel ismerjük el, hogy dícséretet érdemel a szerző ama szorgalmáért, melylyel a német irodalom termékeit tanulmányozza és ismerteti. Értekezését — annak utolsó részét, melyben a francia és német viszálkyoldást s ennek a két nemzeti irodalmába való átültetését ismerteti s mely sem a regényhez, sem a bírálathoz nem tartozik — leszámítva — a lapban való közlésre ajánljuk.

2. Pál István sz. o. elnök Prokrupek S. sz. o. tagnak „A hason szenvi gyógy mód“ cz. beszélyét olvassa fel. A beszély tárgya a következő: A férj családjának háttérbe szorításával a társadalmi életnek él s ha haza megy is, otthon az időt újságolvasással tölti, a mi nejjére igen kellemetlenül hat, a ki pedig egész szeretettel esing férjén. Férjének ezen betegségét az által gyógyítja meg, hogy otthon az ebéd alatt ő is újságot olvas, s a gyermekek etetését a férjnek kell végezni, majd ő is kimegy barátnejának látogatására, ahol soká késik, házörzönék férjét hagyja, de a kinek gondjai alól a gyermekek az utczára szöknek játszani s ott elvesznek; ők ugyan előkertülnek, de a miattok kiállott nehéz aggodalmak

a férjet is homilóbbé teszik. — A tárgy tehát egészen időszerű, kis meseje jól van szöve s kidolgozása is elég élénk. A beszélyt a lapban való közlésre ajánljuk.

K. m. f. Pál I. sz. o. elnök. Zlamál Á. sz. o. jegyző.

Örvendetes tudomásul szolgál a választmány a megbírált munkákat a szerkesztőségnek a társulat lapjában való közvétel végett át adja. Ezzel kapcsolatban Pát István a szakosztályok tagjait több munkásságra hívja fel; hasonlóképpen szólal fel az alelnök is.

4) A számvizsgáló bizottság betérjeszti jelentését a pénztár állásáról: „Kimutatás az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat pénztárának állásáról. Az 1889-ki január 1-től november hó 6-ig volt az összes bevétel 1403 forint 25 kr. az összes kiadás 1319 forint 15 kr. Pénzmaradék 84 forint 10 kr. Az utolsó pénztár vizsgálástól, az az folyó évi február 13-tól november 6-ig I. Bevétel: 1. Apüspök ur ö Excellentájától ajándék — 200 forint. — 2. Darvas János esperes-plébánostól ajándék — 15 forint. — 3) Pénzmaradék február 13-ról: — 325 forint 30 kr. 4. „Nehány szó“ cz. munkáért: — 60 forint. — 5. Pályázati hirdetésekért: — 30 forint. — 6. Két példány Közművelődésért — 20 kr. 7. Tagdíjak és előfizetések: — 388 forint 25 kr. összesen 1018 forint 75 kr. II. Kiadás. 1. A „Közművelődés“ nyomtatásáért 666 forint. — 2. Kimutatási ívekért 1 forint 50 kr. 3. Utolsó pósta — ezimszaglakokért 4 forint. — 5. Cím-szalagokért 12 forint. — 6. Ujságbélyegekre 160 forint. — 7. Ujsáxpeditióért 9 hónapra 72 forint. — 8. Adóhivatalnak bélyegdíjakra 8 forint 15 kr. 9. Szerkesztőségi kellekekre 7 forint. — összesen 934 forint 65 kr. Marad tehát a bevétel: 1018 forint 75 kr-ból levonva a kiadás: 934 forint 65 krt. pénzmaradék: 84 forint 10 kr. — Elhez járul még a külön takarékpénztár könyvre elhelyezett: 626 forint 89 krnyi tőke és annak kamatai 1889-ki január 1-től. Gyulafehérvárt 1889 November 6-án. A pénztár kezelői. — A kimutatás a valóságnak megfelel. Gyulafehérvárt, 1889. November 6-án. Tamási Aron. Pál Antál. Vaiga Sándor.”

Tudomásul szolgál. A választmány legmélyebb hálával fogadja kegyelmes főpásztorunknak nemeslelkű adományát; — ugyszintén hálás elismeréssel tartozik fűdő. Darvas J. esperes-plébános urnak 15 firtnyi ajándékaért, mely adomány áldozatkésztségének társulatunkkal szemben már második nyilvánlata. Egyszersmind megbizsa a titkárt, hogy fűdő. Darvas J. esperes-plébános urnak külön jegyzőkönyvi kivonatban fejezse ki a választmány köszönetét. — A pénztári jelentéssel kapcsolatban elhatározza a választmány, hogy a pénztárnok a hátralékosoknak — az eddig is jó eredménnyel alkalmazott szokás szerint — hátralékukat jelző utalványt küldjön. A régibb hátralékosok ügye merülvén fel, a választmány azok ismételt beperesítését határozza el s a pénztárnokot és ellenőrt megbizsa, hogy a már ez ügyben megkezdett perrel megbizott Rajnai ügyvéddel a dögöt tisztázza, — a pert Rejöd J. ügyvédnek adják át.

5. Alelnök jelenti, hogy Bodó L. vál. póttag városunkból eltávozván s Kádár M. megválasztott póttag megválasztását el nem fogadván — két új póttag választása vált szükségessé. A választmány egyhangulag Ágotha B. és Tuczay J. gymn. tanárokat választja meg póttagokká.

Alelnök a jegyzőkönyv hiteletítésére Pál István, Tamási Aron és Dr. Veress Ferencz vál. tagokat kéri fel. —

K. m. f. —

Zlamál Ágost. titkár.

— **A kézdívásárhelyi Oltáregylet közgyűlése.** Kézdí-Vásárhely. 1889 nov. 12. Ama magasztos hivatásu társadalmi s szent vallásunk ápolását kultiváló intézmények között, a melyek lételüket Báró Szentkereszty Stephanie úrhölgynek, e fényes szellemi tulajdorkkal megáldott nemes lélek lankadatlan tevékenységének köszönhetik: előkelő helyen áll a legfelségesebb Oltári Szentség imadására alakult kézdívásárhelyi Oltáregyesület.

Özélját (mely a szegény egyházak segélyezésében nyilvánul legfőképen) tekintve: fölötté áll az összes társadalmi után alakított egyesületek, intézményeknek; működését tekintve versenyez bármely humán vagy cultur intézménnyel, mert egyaránt intensív és extensív: a vallásos életre kiható eredményeiben pedig, valamint a ezél megvalósítására szolgáló eszközei alkalmazásában, fejlesztésében jóval fölülmulja azokat. Ezen meggyőződések érlelődtek meg lelkemben az egyesületek e hó 10-én délután Kézdí-Vásárhelyt, a minorita convent egyik nagytérmben tartott rendes közgyűlésének hatása alatt. Az ott hallottakról röviden számot adni ezélja e soroknak, mert megérdemlik, hogy szélesebb körökben is ismertetve legyenek.

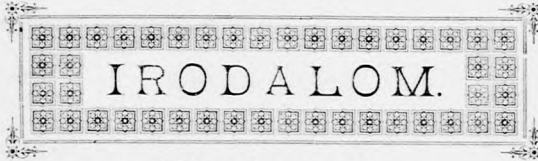
A közgyűlés Bálint László főesperes-plébános és Szentkereszty Stephanie báróné kettős elnöksége mellett folyt le: a jegyzői teendőket László József lelkényi plébános, főjegyző, Tamás Dávid aicsernátoni plébános, aljegyző teljesítették a tőlük már megszokott ügybuzgósággal. Első sorban a Mindenható áldását kérte a mai munkásságra Bálint László főesperes, egy magasan szárnyaló, fenkölt szellemről tanuskodó, vallásos eszmékben dűszagdag beszédben. Utána Szentkereszty Stephanie báróné elnöki megnyitója hangzott el s járta át a szíveket, lelkeket egyaránt, lévén egy minden tekintetben, tartalmi s formai szépségben, vallásos ihlettségben egyaránt kiváló beszéd. Mindkettő jegyzőkönyvekben leli meg méltó megörökítését. Majd a lefolyt évi működésről számolt be egy részletes, igen csinosan összeállított jelentés a főjegyző László József kitűnő tollából, a mely a mult évek hű tükre lévén, éljenzésekkel vetétt tudomásul, valamint jegyzőkönyvre. Ezután fölolvastattak Nagyméltóságn Lönhárt Ferencz erdélyi püspök urnak az 1887-ik évi számadást helybenhagyó leirata, valamint ö Nagyméltóságának az Oltáregylet javára tett újabb 100 forint. kegyes alapítványáról szóló irata. Közgyűlésünk az előbbi örvendetes tudomásul vévén, utóbbi nagylelkű adományért, melyhez hasonlókkal ö Nagyméltósága nem először tüntette ki az egyesületet, hódoló köszönettel fogadtatott s elnök és főjegyző megbizattak, hogy érette alkalmas módon fejezzék ki az egyesület meleg háláját.

A számvizsgáló-bizottság jelentéséből kiemeljük, hogy az alapítóke a 7000 fűhoz nagyon közel van s hogy a pénztár a legszebb rendben találtatott, a minek alapján Bálint László pénztárnoknak a fölmentvény megadatott. A vízkereszt-napkor szokásos gyűjtések 100 fűrnál többet eredményeztek, a mely örömmel vetétt tudomásul.

Ezután indítványok kerültek napirendre, a melyek közül kiemeljük, hogy a közgyűlés kimondotta, hogy az igazgatóbizottmány fölhatalmaztatik az alapítóke egyrészével földbirto-
kot vásárolni. Ennél biztosabban aligha helyezhette volna pénzt az egyesület. Üdvözöljük a gyakorlati indítványt s ohajtjuk, hogy méltó sikere legyen.

Végül az egyesület fáradhatatlan igazgatójának, a ki egyszersemind a pénztárnoki teendőket is nagy buzgósággal végzi, valamint a lelkes fő-és aljegyzőknek s az összes tisztviselőnek meleg köszönetet szavaztatván, elnök Báróné a közgyűlést azon ohajtással végzi be, hogy a Mindenható a jövőre is áldja meg az egyesületet eddigi szép sikerrel, hogy így megerősödjön, hova tovább, annál nagyobb mértékben dicsőítse azt, a kinek imáadására alakult: a legfelségesebb Oltári Szentséget!

Vajna Károly, tiszteletbeli jegyző.

Könyvismertetés.

A plébániai anyakönyvekről.

Irta Aschebriér Antal, hittudor, esztergommegyei áldozár, kir. magyar tudomány-egyetemi ny. rendes tanár. Budapest, 1830. VIII. 152 lap. 8. rét.

— Folytatás. —

Ezen állapot mint tényleges, el volt ismerve mindenütt a keresztény államokban, már régebben, s főleg a mult században királyok és fejedelmek is sürgetik az anyakönyvek kellő vezetését, s az állami és polgári czélok elérésének, vagy könnyű bizonyításának érdekében postulatumokkal bírnak, s azok szerint intézkedni kezdenek. Ha ezen intézkedés az egyház tulajdonjogát tekintetbe vette, s az egyházi illetékes hatóság útján, és által történt, nem lehetett sérelem benne, és az egyház, mely a testvér állami hatalom iránt mindig kellő tisztelettel viseltetik, ezen igényeknek és kívánalmaknak — saját elvei fentartása mellett — eleget tenni mindig hajlandó és kész is volt. Ebből erednek a királyi és kormányrendeletek, melyek az anyakönyvek átalakulására és mostani alakig fejlődésére nagy befolyással voltak. Az állam a maga czéljaira a kereszteltek, házassultak és holtak anyakönyvét elégségeseknek tartja, s csak ezekre vonatkoznak rendeletei.

II. József császár idejétől fogva mostanig, az ide vágó királyi-, kormány-, hatósági, miniszteri stb. rendeletek oly számosak, hogy egész könyvet képezne azok egybegyűjtése, noha ma azok egy része más mint történelmi értékkel nem igen bír. — A régi Benigna Normalis Resolutiók, (in causis publicis ecclesiasticis) gyakran foglalkoztak az anyakönyvekkel. Így pl. 1770. jan. 5-ről meg van hagyva, hogy a lelkész az anyakönyvet senkinek ki ne adja, de szorgalmasan őrizze, és azokból egyedül azoknak akik kéri, pecsét alatt és aláírással ellátott hiteles bizonyítványt adjanak:

1771. maj. 10-ről el van rendelve, hogy a családi neveket, a családok kizárása végett nagy gondal és hűséggel jegyezzék, s azok megváltoztatását meg ne tűrjék a lelkészek.

1778. febr. 13-án el van rendelve, hogy mikor az anyakönyv használatban nincs, lakat vagy zár alatt legyen megőrizve.

1781. maj. 1-én el van rendelve, hogy az anyakönyvi kivonatok a polgári sorrendben közhitelességű bizonyítványoknak tekintessenek.

1782. febr. 22-én el van rendelve, hogy csak káthol. lelkészek vezessenek anyakönyveket.

1784. febr. 20-án egy Josef-féle rendelet az anyakönyvek rovatait is meghatározza.

1783. jan. 23-án el van rendelve, hogy a hol a protestánsoknak magánvallás gyakorlatok van, ott az anyakönyvezés a kátholikus lelkészekhez tartozzék.

1814. december 13-án és 1815. május 9-én el van rendelve, hogy a vezeték nevekben még egy accentus kihagyása, vagy odaadása is eltöltöttnek tekintessék, mit tenni „csak legmagasabb királyi beegyezés mellett” — szabad.

1818-ban ápr. 21-én el van rendelve, hogy a lelkészek teljes, szigorú pontossággal, jól, hiány nélkül vezessék az anyakönyveket.

1821-ben aug. 13-án el van rendelve, hogy a keresztelvekben a születés éve nem számokkal, de betűkkel legyen kiírva.

1825. máj. 21-én el van rendelve, hogy az eddigi anyakönyv vezetési és javítási mód, mikor a püspökök felügyelnek, a lelkészi kar által pontosan legyen megtartva és végrehajtván.

1826. jan. 17-én és márcz. 7-én el van rendelve, hogy a lelkészek a kereszteltek, házassultak és holtak anyakönyvének pártját, biztossági tekinteteből évenként a püspöki hivatalokhoz beiktüdjék.

1831-ben nov. 7-én el van rendelve, hogy az elmúlt dögvész idejében netán az anyakönyvből kihagyott halottak nevei, gondos vizsgálat után a püspöki hivatalok utasításai szerint a lelkészi kar által legyenek beigtatva, és a hiányok kipótolva.

1830. jan. 26-án, 1832. mart. 20-án el van rendelve, hogy a katonai személyek anyakönyvi kivonatai az egyházmegyei hivatalok által a kir. helytartó tanácsához küldessenek, és egyenként, elkülönítve legyenek.

Sőt a régi országgyűlésen is foglalkoztak az anyakönyvekkel.

Az 1827. évi 23. te. rendeli, hogy a kereszteltek, házassultak, holtak anyakönyvi másodlatai évenként az illetékes megyei hatóság levéltárába, biztos megőrzés végett legyenek beadva stb.

Ujabb időben is számos tárgyban ministeri rendeletek vannak kiadva, miket egyenként felsorolni — a kellő rövidség, melylyel e művet bemutatni ohajtom nem engedni. —

Ezen állami rendeletek hazánkban minden sérelem nélkül jól megfértek az egyházi anyakönyvek egyházi tulajdonjoga mellett, és tekintetbe s foganatba is vétettek az egyházi hatóságok által, míg más országokban az állami hatalom nem egyszer tulkapásokra ragadtatta magát ezen ügyben. Például midőn Ausztriában dr. Girkva 1868. jul. 1-én, minisztertársaival együtt elrendelte, hogy a plebános az ő anyakönyvébe a polgári hatóság előtt kötött polgári házasságot bevezetni tartozzék s ha a polgári hatóság a polgári házasságot feloldaná, ezen itéletéről is az anyakönyv illető helyén jegyzést tegyen, mi csak az egyházi elvek feláldozása mellett történhetnék.

Erre a lelkészek kötelesek nem lévén elhagyták a bejegyzéseket; s a vége az lett, hogy a es. kir. kémleti kapitány megjelent a deliquens plebánián követelte a másik kiadását, és maga vezette be a czivil házasságot. De ez még nem volt elég. A plebános fizette a kapitány napi díját, utiköltségét, s efelett még a kirótt birságot is.

Igy eljánni, kinek-kinek saját házában — és saját dolgában lehet.

A francia kormány 1810-ben bevonta az egyházi tulajdonot képező anyakönyveket, s a lelkészeknek megtiltotta, nehogy kivonatokat kiadjanak, mely jogot a polgári anyakönyvek vezetőinek tartotta fenn.

A porosz kormány 1873. sept. 19-ől kijelentette, hogy a májusi törvényeknek nem engedelmeskedő kathol. lelkészeknek nincs joga vezetni az anyakönyvet; s az általok kiadott kivonatok nem hitelesek; s azért valahányszor egy plebánia a májusi törvények ellenére van betöltve, az állami közeg lefoglalja az anyakönyveket és a hivatali peesétet, hogy a kormányhoz terjeszse fel, mely a kivonatokat eszközölni fogja. Ily rendelet csak akkor lenne jogos, ha az anyakönyv teljesen az állami lenne. „A tulajdon sérthetetlen” mondja a porosz alkotmány 9-ik §-sa.

Ily tulkapások arra vezetnek, hogy az anyakönyvek az állami, és egyházi czélok szerint egészen elkülönítve legyenek.

Ezen elkülönítés tényleg megtörtént az olműzi érseki egyházmegyében, hol 1875. jan. 1-től kezdve az anyakönyvek kettős alakban, (pro usibus ecclesiasticis, et pro usibus civilibus) vezetettek. —

Ahol az állami hatalom a polgári házasságot, (főleg a kötelezőt), behozza, evel egyuttal a születéseket, esketéseket és elhalálozások polgári anyakönyvezése is be van hozva. Itt az egyházi anyakönyvek megmaradnak az egyházi czélok határai között, s elvesztik a polgári közokiratok természetét, mit az állam az ő közgei által vezetett anyakönyveknek tart fenn. Ezen helyzet jogi következménye lenne továbbá, hogy a lelkész jogosítva és kötelezve van az új törvény életbe léptéig bevezetett születésekről, esketésekről, és halálesetekről hiteles kivonatok kiadására; azután pedig vezeti az anyakönyveket a tridenti zsinat és más zsinati s püspöki rendeletek értelmében, mik ránczve folyvást kötelezők; de természetesen megszűnének kötelezők lenni mindazon utasítások, melyek egyedül azért adtak, hogy az anyakönyvek állami czéleknek is szolgáljanak. —

(Vége köv.)

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Nyilvános köszönet.** Főtisztelendő Lönhart Ferencz erdélyi püspök ur ő nagyméltósága a „kézdivásárhelyi Oltáregylet”-et közelebből kiváló nagy kitüntetés és jó tétéményben részesítette az által, hogy sajátkezűleg irt véghetetlen lecsü levele mellett küldött 100. azaz egyszáz frtot o. ében annak alapító tagjai sorába kegyeskedett lépni. A nagy férfiú nagy tette nem szorul dicséretre, de méltó arra, hogy hálás szízzel nyilvánosságra hozassék. Nyilvánosan is tehát köszönetet mondunk ő Exciájának megtisztelő magas figyelméért és az egylet oltárára tett szép áldozatáért, kívánva-kívánván, hogy az Ur Isten ő Nagyméltóságát Oltáregyletünk s általában minden szent ügy és üdvös dolog felkarolására, előmozdítására és felvirágoztatására Erdélynek fényes püspöki

székén, jótékonyágának dieskoszorujával övezve, igen sokái gartsa meg. Kézdi-Vásárhelytt, 1889. november hó 13-án. Az oltáregylet nevében: Báró Szentkereszty Stephanie elnök, László József. olt. egyll. jegyző.

— **Hálás köszönet.** Jelen évben a magas kinstár által tetemes tőkekamat adóval rovattam meg, melyet saját erőmből törleszteni képtelen valék, kegyelmes Főpásztorom Ő Nagyméltósága kegyeskedett segélyemre jöni és számomra az egyházmegyei szegény papok és kántortanítók alapjából 40 frtot utalványozni, mely atyai kegyességéért Ő Nagyméltóságának a nyilvánosság terén is legalázatosabb köszönetet mondani kedves fiui kötelességemnek ismerem. Minden napi imámban kérem a minden jók adóját, hogy Ő Nagyméltóságát áldja meg hosszú és boldog élettel, hogy büles kormányzásával, atyai kegyességével és kiapadhatlan jóságával az évek hossza során át boldogíthassa egyházmegyénket. Alsó-Csernát, 1889 November 17-én. Tamás Dávid s. k. plebánus.

— **Hála nyilatkozat.** A megyesi róm. kath. elemi iskolába járó leánykák szomoruan érezték az állami iskolába járó leánykakkal szemben, hogy ők nem részesülhetnek a női munka tanításban; ezt én is szomoruan érezvén velök, — aggodásaim közepette e tárgy felett tanácskozandó hibeimet összegyűjtöttem előadván, hogy épen nálam jelentkezett pécsújfalvi Pécsy Isabella okleveles tanítónő, ki ide Medgyesre sógorához a német nyelv elsajátítása végett jött, s hajlandó 50 frt évi jutalomdíjért iskolánkban a női munkatanítást elvállalni. Hibeim eskakis 10 frtot ajánlván fel szegénység okán, ez ő-szeg kiegészítése végett folyamadtam nagylelkű kegyes főpásztorunkhoz. Kéréssemre Ő Nagyméltósága kegyeskedett ez összeget kiegészíteni; miért is hálás szízzel imádkozom hibeimmel egyetemben az Egek Urához, hogy Főpásztorunk Ő Excellentiájának drága életét egyházunk és hazánk javára az emberi kor levégső határáig tartsa meg, hogy kegyével sok de sok lelkészt vigasztalhassa meg. Medgyes, 1889 Nov. 14-én. Both Názár főnök és h. lelkész.

— **Kiadói kérelem!** A lakhely változásokat kérjük levelező-lapon a társulati kiadóhivatalhoz bejelenteni, mert a lap pontos megküldése csak is ennek alapján lehetséges!

— **Az erdélyi r. k. irod. társulat pénztárába fizettek:** Péterfy János, ptg. 1889-re 5 frt. Máthe József, elf. 1888-ra 4 frt. Radányi József, elf. 1889-re 4 frt. Wiegand János, elf. 1889-re 4 frt. Szamosújvári Szt. Ferenczrendi zárda, elf. 1889-re 4 frt. Ferenczi Vendel, elf. 1889-re 4 frt. Orbán Jácint, elf. 1889-re 4 frt. Szent István társulat 1889-re 4 frt. Kórodi Péter, rtg. 1888-ra 2 frt, 1889-re 2 frt. Balogh Ferencz, elf. 1889-re 4 frt. Kovács Lajos, elf. 1889-re 4 frt. Zonda Vince, elf. 1889-re 4 frt. Balló János, elf. 1889-re 4 frt. Kovács Ferencz, ptg. 1889-re 5 frt. Csizsér János, ptg. 1888-ra 5 frt. Pásztor György, elf. 1889-re 4 frt. Szabó József, elf. 1889-re 3 frt. Gazda Dénes, rtg. 1889-re 3 frt. Lukácsfy Manó, ptg. 1889-re 5 frt. Barra Péter, párttg. 1890-re 2 frt 50 kr. Szabó István, ptg. 1889-re 2 frt 50 kr. Pál István, rtg. 1889-re 2 frt. Vetési Imre, elf. 1886-ra 4 frt. Forster János, rtg. 1889-re 2 frt. Király János, rtg. 1889-re 2 frt. Rác István, elf. 1889-re 1 frt. Csiksomlyói tanítóképződei önképzőkör, elf. 1889-re 1 frt. Balogh Elek, elf. 1884—1889-re 22 frt. Dévai sz. Ferenczrendi zárda, elf. 1889-re 4 frt. Zachár János, elf. 1889-re 4 frt. Jancsó Ernő, rtg. 1889-re 2 frt. Pál Gergely, rtg. 1889-re 2 frt.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: PÁL ISTVAN.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, PÁL ANTAL, STRAUBERT ÖDON, ZLAMAL AGOST.

Nyomatott Papp és Ferdinándnál a püsp. lyc. nyomdában Gyulafehérvárt.